

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси

ЎЗБЕК ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ

О‘ЗБЕК ТИЛИ ВА АДАБИЙОТИ

2 / 2018

МУНДАРИЖА

Тилшунослик

Д.Худойберганава. Лингвостилистика: янгича ёндашув ва талқинлар	3
Ш.Кўчимов, О.Юлбарсов. Қонун ижодкорлигида услуб масалалари.....	8

Адабиётшунослик

Д.Қуронов. Лирик асар композицияси	14
И.Ҳаққул. Ҳамза абадияти	23
Й.Солижонов. Янгиланаётган лирик “мен”	28

Фольклоршунослик

Т.Мирзаев. “Гўрўғли” туркуми дostonларининг дастлабки нашри ҳақида.....	33
М.Жўраев. Чўлпон юдузи билан боғлиқ астраль мифлар	44

Илмий ахборот

Ю.Ибрагимов. Ўзбек халқ шевалари лексикасини хариталаштириш муаммолари.....	54
Н.Улуқов. Чустий маснавийсининг лингвопоэтик хусусиятлари.....	57
М.Ҳақимова. Ўзбек тилида абстракт сифатлар	61
Д.Ҳасанова. Семасиология муаммоларига доир	66
Н.Умурзоқова. Сегмент қурилмалар прагматик тадқиқ объекти сифатида	71
М.Раҳимова. Сўзнинг семиотик хусусиятлари.....	76
Ш.Сирожиiddинов. Олам манзараси тушунчасига доир	80
Б.Ражабова. Лутфий ғазаллари бадииятига доир	87
Г.Ашурова. Муҳаммад Алининг “Навоий ва Бойқаро” драмаси	94
Б.Бўронова. Таржимада ибораларнинг берилиши	99
Д.Тўраева. Романда мажозий тасвир кўлами	103
А.Қаюмов. Деталь ва бадиий тасвир	107
З.Содиқов. Диний сўзлар таржимасида транскрипция ва транслитерация	110
Г.Қурамбоева. Қорақалпоғистондаги ўзбек тили шоирлар	113

Фанимиз заҳматкашлари

И.Ҳаққул, Э.Очилов. Сайфиддин Рафиддин.	117
--	-----

Танқид. Тақриз. Библиография

Ш.Искандарова, Н.Улуқов, Ё.Одилов. Ассоциатив тилшуносликка оид янги тадқиқот	119
Э.Очилов. “Мақорим ул-ахлоқ”нинг тўлиқ илмий-изоҳли таржимаси	121
Янги нашрлар	124

Илмий ҳаёт

Гафур Ғулом таваллудининг 115 йиллигига бағишланди.....	127
Хотира анжумани	127
Уммат Тўйчиев.....	128

СОДЕРЖАНИЕ

Языкознание

Д.Худойберганава. Лингвостилистика: новые подходы и толкования.....	3
Ш.Кучимов, О.Юлбарсов. Проблема стиля в законотворчестве.....	8

Литературоведение

Д.Куронов. Композиция лирического произведения.....	14
И.Хаккул. Бессмертия Хамзы.....	23
Й.Солижонов. Преобразуемое лирическое "Я".....	28

Фольклористика

Т.Мирзаев. О первом издании дастанов из цикла "Гороглы".....	33
М.Жураев. Астральные мифы, связанные со звездой Чулпан.....	44

Научное сообщение

Ю.Ибрагимов. Проблемы картографирования лексики узбекских народных диалектов.....	54
Н.Улуков. Лингвопоэтические особенности месневи Чусты.....	57
М.Хакимова. Абстрактные прилагательные в узбекском языке.....	61
Д.Хасанова. О проблемах семасиологии.....	66
Н.Умурзокова. Сегментные конструкции как объект прагматических исследований.....	71
М.Рахимова. Семиотические особенности слова.....	76
Ш.Сирожиддинов. О понятии картины мира.....	80
Б.Ражабова. Художественность газелей Лютфи.....	87
Г.Ашурова. Драма Мухаммада Али "Навои и Байкаро".....	94
Б.Буронова. Передача фразеологизмов в переводах.....	99
Д.Тураева. Охват аллегорического описания в романе.....	103
А.Каюмов. Деталь и художественное изображение.....	107
З.Содилов. Транскрипция и транслитерация в переводе религиозных слов.....	110
Г.Курамбоева. Узбекоязычные поэты в Каракалпакстане.....	113

Деятели науки

И.Хаккул, Э.Очилов. Сайфиддин Рафиддин.....	117
---	-----

Критика. Рецензия. Библиография

Ш.Искандарова, Н.Улуков, Ё.Одилов. Новое исследование в ассоциативной лингвистике.....	119
Э.Очилов. Полный научно комментированный перевод книги "Макорим улахлок".....	121
Новые издания.....	124

Научная жизнь

Посвящается 115 летию со дня рождения Гафура Гуляма.....	127
Памятная конференция.....	127
Умнат Туйчиев.....	128

CONTENT

Linguistics

- D.Khudayberganova. Linguostylistics: new approach and interpretations 3
Sh.Kuchimov, A.Yulbarsov. Stylistic problems in Law creation..... 8

Literature studies

- D.Kuranov. Composition of lyrical poem..... 14
I.Hakkul. Hamza's eternity 23
Y.Solidjanov. The updating lyric "I" 28

Folklore studies

- T.Mirzaev. About first editions of dastans of the "Gorogly" circle 33
M.Juraev. Astral myths regarding to star Chulpan..... 44

Scientific information

- Y.Ibragimov. Problems of mapping of the dialect of Uzbek dialects..... 54
N.Ulukov. Linguopotic peculiarities of Chustiy's masnaviy..... 57
M.Hakimova. Abstract adjectives in the Uzbek language 61
D.Hasanova. Regarding to Semasiology problems 66
N.Umurzaqova. The segment constructions as a object of pragmatic research..... 71
M.Rahimova. Semiotic features of word 76
Sh.Sirajiddinov. Regarding to World picture concept 80
B.Rajabova. regarding to literary peculiarities of Lutfi gazels. 87
G.Ashurova. The drama "Navoi and Baykara" by Muhammad Ali 94
B.Buranova. Phraseologisms in the literary translation..... 99
D.Turaeva. Methaphorical description' sphere in novel..... 103
A.Kayumov. Detal and literary description 107
Z.Sadikov. Transcription and transliteration in religious words translation 110
G.Kurambaeva. Uzbek-creation poets in Karakalpakstan..... 113

Doers of science

- I.Hakkul, E.Achilov. Sayfiddin Rafiddin. 117

Criticism. Review. Bibliography

- Sh.Iskandarova, N.Ulukov, Y.Adilov. A new research on associative linguistics 119
E.Achilov. Complete scientifically-interpreted translation of "Makarim ul-ahloq" .. 121
New editions 124

Scientific life

- 115th anniversary of Gafur Gulom 127
Memory conference 127
Ummat Tuychiev..... 128

МЧЖ "ИПАК YO'LI POLIGRAF" босмахонасида чоп этилди. Бу юртта №12.

Манзила: 100170, Тошкент. Авайхон кўчаси, 98А-уй.

Қоғоз бичими 70x108 ¹/₁₆. Офсет босма.

Офсет қоғози. Агно Про гарнитураси.

Шартаи-босма т. 8,25. Тиражи 460 нусха. Келишилган нархда

яратилганлиги, гоъвий таъсирчанлиги, шеърят мухлислари дилига яқинлиги боис севиб ўқилади ва тингланади.

РЕЗЮМЕ. Мақолада Чустий қаламига мансуб "Индамаслар олами" маснавийсининг лингвопоэтик хусусиятлари ёритилган.

РЕЗЮМЕ. В статье освещаются лингвопоэтические особенности месневи Чусты "Индамаслар олами" (Мир молчунов).

RESUME. The article describes the linguophetic features of the "Silents World" masnaviy of Chusty.

Таянч сўз ва иборалар: маснавий, панднома, лингвопоэтик, аллитерация, анафора, такрор, инверсия.

Ключевые слова и выражения: месневи, дидактика, лингвопоэтика, аллитерация, анафора, повтор, инверсия.

Key words and word expressions: masnaviy, didactics, linguopoetic, alliteration, anaphora, repetition, inversion.

Муҳайё ҲАКИМОВА

ЎЗБЕК ТИЛИДА АБСТРАКТ СИФАТЛАР

Маълумки, абстракт лексикани нафақат *бахт*, *қувонч* каби от, балки *ўйламоқ*, *англамоқ* каби феъл, *ақлли*, *одобли* каби сифатлар ҳам ташкил этади. Шу тарзда тилшуносликда абстракт отлар билан бирга абстракт феъллар ва абстракт сифат ҳам ажратилади.

Абстракт феъллар ножисмоний характердаги, яъни бевосита кузатиш мумкин бўлмаган ҳаракат, ҳолатларни (*ўйламоқ*, *эсламоқ*) ифодалайди. Ўзбек тилшунослигида бу каби феъллар тафаккур феъллари сифатида тадқиқ қилинган¹.

Рус тилшуноси Н.А.Пилипенконинг таъкидлашича, феъл туркумида абстракциянинг яна бир кўриниши мавжудки, абстракт отлар билан семантик қуршовдаги конкрет феълларнинг маъноси ҳам абстрактлашади². Масалан, маъносига кўра конкрет ҳисобланган *келди* феъли *бахт*, *қувонч*, *фикр*, *ўй* каби абстракт отлар қуршовида абстракт маъно касб этади: *бахт келди*, *фикр келди*. Шу ўринда таъкидлаш жоизки, абстракт тушунчаларни ифодаловчи сўзларнинг қуршови қайси сўз туркумигадан қатъи назар, албатта, абстракт моҳият касб этади. Зеро, абстракт моҳият номи билан семантик-синтактик боғланган ҳар бир лексик бирлик абстрактликка тааллуқли бўлиши аниқ. Масалан: *бахтнинг калити*, *бахтнинг турфа ранглари*, *ширин бахт*, *бахти кулмоқ* каби. Албатта, бундан "инсон" семали сўзлар мустасно: *менинг бахтим*, *Кумушининг бахти*, *ишчининг бахти* каби. Абстракт от билан семантик қуршовда ортирилган абстрактлик мазкур қуршов учунгина долзарб бўлиб, ушбу ҳолат мазкур феълни абстракт маъноли феъл дейишга асос бўла олмайди. Масалан, *бахти кулди* жумласида *кулди* лексемаси *бахт* лексемаси таъсирида абстракт моҳият касб этмоқда. Бу ҳолат эса *кулди* лексемасини абстракт лексема дейишга асос бўла олмайди.

¹ Р а с у л о в Р. Ўзбек тилида ҳолат феълларининг облигатор валентлиги. Тошкент: Фан, 1989.

² П и л и п е н к о Н.А. Развитие абстрактных значений у глаголов с приставкой *вз-* (*воз-, вз-*) в истории русского языка. КД. Ростов-на-Дону, 2001.

Абстракт отлар предметдан ажратилган белги-хусусият (*қўрқоқлик*), ҳолат (*газаб*), муносабат (*шионч*), ҳаракат (*изланиш*) кабиларни номлайди. Белги билдирувчи сўзлар, асосан, сифат ва равиш сўз туркумига оид сўзлардир. Сифатлар нарсанинг белгисини, равишлар белгининг белгисини номлайди. Сифат ва равиш сўз туркумига оид сўзлар ҳам аслида объектдан ажратилган белгини номлайди. Масалан, *қизил, қора* ёки *тез, шитоб* каби лексемалар маълум бир объектлар ёки ҳаракатларга хос сифат, яъни белгилардир. Ушбу сўзларнинг белгиларни мазкур белги тапшувчи объектдан алоҳида номлаши уларни абстракт сўзлар дейишга асос бўла олмайди. Белги билдирувчи сўзларнинг абстрактлиги от сўз туркумидаги сўзлардан фарқли мезонлар асосида белгиланади.

“Олам бениҳоя мураккаб, муҳташам ва айни пайтда мунтазам воқелиқдир, инсон боласи ибтидоий сезги органлари ва интиҳо билмас ақлий заковати билан бу мураккабликнинг таркибини аниқлашга, бу муҳташамликнинг ҳашамларини идрок этишга, бу мунтазамлик асосидаги мавжуд интизомни инкишоф қилишга тинимсиз уриниш машаққатидан ҳузур қилиб яшайди”³. Оламнинг турфа белгиларини сезги аъзолари орқали билиш натижасида ҳосил бўлган сифатлар ва ақлий заковат орқали идрок қилиш натижасида шакланган белгиларни номловчи сифатларни бир-биридан фарқли равишда ўрганиш мумкин. Бу фарқлилик конкрет ва абстракт сифатлар оппозициясини ташкил қилади.

Белги билдирувчи сўзларда ифодаланаётган белги ташқи сезги аъзоларимиз орқали ҳис қилинса, бу каби сўзлар конкрет белги билдирувчи сўзлардир. Масалан, *кўк, юмшоқ, иссиқ, ширин, хушбўй* лексемалари ифодалаётган белги сезги аъзоларимизга таъсир қила олади ва биз уни эмпирик билиш орқали сеза оламиз. Қуйида эмпирик билиш орқали ҳис қилинувчи конкрет сифатлар келтирилади:

1. Кўриш орқали ҳис қилиш мумкин бўлган белгини ифодаловчи сифатлар: *оқ, қизил, кўк, қора, сариқ, яшил, пакана, ориқ, семиз, баланд, паст* ва бошқалар.

2. Эшитиш орқали ҳис қилиш мумкин бўлган белгини ифодаловчи сифатлар: *шовқинли, тинч, овоздор, сершовқин, сокин, нотинч, жимжит* каби.

3. Ҳид билиш орқали ҳис қилиш мумкин бўлган белгини ифодаловчи сифатлар: *хушбўй, аччиқ, бадбўй, ширин, сассиқ* каби.

4. Таъм билиш орқали ҳис қилиш мумкин бўлган белгини ифодаловчи сифатлар: *ширин, шўр, чучук, аччиқ, нордон, мазали, бемаза* сингари.

5. Тери орқали ҳис қилиш мумкин бўлган белгини ифодаловчи сифатлар: *иссиқ, совуқ, қаттиқ, юмшоқ, майин, дагал, силлиқ* ва бошқалар.

Агар белги ташқи сезги аъзоларимизга таъсир қилмаса, фақат ақл орқали идрок қилинса, бундай сўзлар *абстракт сифатлар* дейилади. *Ақли, доно, иродасиз, камтар, одил* лексемалари англатаётган белги фақат ақлий билиш орқали идрок қилинади.

Демак, агар сўз муайян кўриш, эшитиш, таъмини, ҳидини, шаклини билиш мумкин бўлган белгини англатса, бу *конкрет сифат*, фақат ақл билан идрок қилинадиган белгини билдирса, *абстракт сифат* бўлади. Абстракт сифатлар номлаётган белги бевосита кузатишда берилмаган, уни бешта сезги аъзоси

³ Маҳмудов Н. Тил тиласими тадқиқи. Тошкент: Mumtoz so'z, 2017. 138-бет.

билан ҳис қилиш мумкин эмас. Улар англатаётган белги миянинг мураккаб операцияси жараёнида шаклланган тушунчаларни акс эттиради. Масалан, *камтарин, серҳиммат, олижаноб, ноёб, антиқа, ижтимоий, анъанавий, таҳлилий, обрӯли* каби.

Абстракт сифатлар субъектив баҳолаш характерида бўлиб, албатта, мазкур белгиларда модаллик мавжуд бўлади. *Оппоқ қор, думалоқ копток* каби контекстлардаги конкрет сифатларда фақат предметнинг ўзига хос дескриптив белгилари ифодаланса, *ажойиб қор, ёмон копток* боғланишларидаги абстракт сифатлар эса предметнинг белгиларини эмас, субъектнинг унга берган баҳосини акс эттиради. Тилшуносликда предметнинг ўзига хос белгилари *дескриптив, объектив белгилар*, субъектнинг муносабати орқали орттирилган белгилар *баҳоловчи* ёки *субъектив белгилар* деб юритилиши маълум. Муайян бир белги фақат субъектив ёки объектив компонентга эга бўлиши, ёки ҳар иккала компонент ҳам мавжуд бўлиши мумкин. *Оқ, қизил, қора, узунчоқ, думалоқ* каби конкрет сифатларда фақат объектив белги, *ажойиб, антиқа* каби абстракт сифатларда фақат субъектив баҳо белгиси мавжуд бўлади. Предметнинг шакли ва ранги энг объектив, яъни конкрет, *ажойиб, антиқа, зўр* кабилар энг абстракт белгилардир. Конкрет ҳисобланган белгиларда дескриптив компонент билан бирга субъектив баҳо ва абстракт ҳисобланган белгиларда эса субъектив муносабат билан бирга объектив белги компонентлари мавжуд бўлиши мумкин. *Илиқ* конкрет маъноли сўзда предметнинг объектив белгиси – маълум бир ҳарорат ифодаланса-да, ушбу ҳароратнинг “кишига хуш ёқиши”, “меъёрнинг субъектга мослиги” каби субъектив томонлари ҳам мавжуд.

Абстракт сифатлар гуруҳи таркибида инсоннинг сифатини номловчи, инсон ва ҳайвоннинг сифатини номловчи, жонли ва жонсиз предметларнинг белгисини номловчи сўзларни ажратиш мумкин. Инсоннинг белгисини номловчи сифатлар кўпчиликни ташкил этади. Ушбу гуруҳга *беғубор, ботир, вафосиз, виждонсиз, доно, зийрак, мағрур, тўғри, уятчан, фаол* каби сифатларни киритиш мумкин. Абстракт сифатлар гуруҳи элементларидан айримлари инсоннинг сифатлари билан бирга ҳайвонларнинг белгисини ҳам номлаб кела олади: *айёр, ақли, беозор, ювош, қўрқоқ, қўрқмас, вафодор* каби.

Белги номлари гуруҳи таркибида жонли ва жонсиз предметларнинг белгисини номловчи *ҳақиқий, асл, бенуқсон, серқирра, аниқ, мураккаб, оддий, нуқсонсиз, яроқли, керакли, сохта* каби умумий белги номлари ҳам алоҳида бир гуруҳни ташкил қилади. Улар жонли ва жонсиз табиат элементлари учун бирдай қўлланиши мумкин: *нуқсонсиз сурат* ёки *нуқсонсиз инсон, оддий лойиҳа* ёки *оддий қиз* каби.

Инсонга хос белгини абстракт моҳият сифатида номловчи лексик-семантик гуруҳни қуйидагича таснифлаш мумкин: 1) инсоннинг характерини ифодаловчи сўзлар; 2) инсоннинг қобилиятини ифодаловчи сўзлар; 3) этик тушунчаларни ифодаловчи сўзлар; 4) эстетик тушунчаларни ифодаловчи сўзлар.

Инсоннинг характерини номловчи белги номларига *қизиқувчан, қўрқмас, ботир, жасур, ландавур, кўнгилчан, оқкўнгил, содда, камтар, софдил, қувноқ, мағрур, камсуқум, аблаҳ, уятчан, тортинчоқ, манман, худбин,*

димогдор, эркатой, дангаса, меҳрибон, бадгумон, раҳмдил, бераҳм, қаттиққўл, ёлгончи, ростгўй, вафосиз, бифарқ, хушомадгўй каби лексемалар мисол бўлади.

Инсоннинг қобилиятига оид белгиларни номловчи лексемаларга билимдон, билагон, ишбилармон, моҳир, устакор, зийрак, фаол, чидамли, серқирра каби лексемалар мисол бўлади. Мазкур гуруҳдаги лексемалар инсоннинг бирор-бир фаолиятга мойиллигини билдиради. Масалан, зийрак лексемаси ўта сезгирлик қобилиятини номлайди.

Инсонга хос сифатлар таркибида **этик тушунчаларни номловчи** сўзлар алоҳида гуруҳни ҳосил қилади ва ушбу гуруҳ элементлари инсоннинг ахлоқий белгиларини номлайди: яхши, ёмон, жоҳил, комил, баркамол, одил, ҳалол, пок, тўғри, ахлоқли, одобли, хушмуомала, маданиятсиз, ахлоқсиз, одобсиз, қўпол, душман, золим, қабиҳ, иймонсиз.

Мазкур гуруҳ элементларининг абстракция даражалари жуда юқори бўлиб, улар номлаётган белги ташувчисидан тўла ажралган ҳолатда моддийлик билан алоқаси мавжуд бўлмайди. Масалан, яхши лексемасида “яхши” белгиси субстанция сифатида номланар экан, унинг ташувчиси билан, моддийлик билан бирон-бир боғлиқлиги йўқ. Яхши лексемасининг семантик мундарижасида ҳам белгининг объекти ҳақида маълумот мавжуд эмас.

Инсонга хос сифатлар гуруҳи таркибида **эстетик табиатли** белгилар ҳам мавжуд бўлиб, ушбу гуруҳни қуйидаги лексемалар ташкил қилади: гўзал, латофатли, назокатли, нафис, нозик (кўчма маънода), жозибадор. Мазкур гуруҳ элементларининг абстракция даражаси этик тушунчаларни номловчи сўзларга нисбатан пастроқдир. Чунки эстетик сўзлар ифодалайдиган белгини ақлий билиш билан бирга ҳис қилиш ҳам мумкин. Масалан, гўзалликни кўз орқали кўриш мумкин.

Инсоннинг сифатини номловчи абстракт сўзларда белги соф ёки қоришиқ ҳолатда ифодаланиши мумкин⁴. Белгини соф ҳолатда ифодаловчи абстракт сифатларга айёр, бегубор, дангаса, димогдор, доно, ёлгончи, зийрак, зукко, калтабин, камтар, камтарин, ростгўй, софдил, фаҳмсиз каби сўзлар мисол бўла олади.

Инсонга хос белги ва ҳолат оппозициясининг нейтраллашувини қизиқувчан, фаол, айбсиз лексемалари англатаётган маъноларда кўриш мумкин. Мазкур лексемалар ҳам инсоннинг белгисини, ҳам шу белги асосида мавжуд ҳолатни номлайди. Масалан, фаол лексемаси кишининг фаол характерини номлаши билан бирга, шу характери асосида ҳосил бўлган ҳолатни ҳам номлайди. Наргиза фаол талаба каби боғланишларда характер, яъни белги бирламчи позицияда бўлса, Наргиза яна фаол бўлди гапида эса ҳолат белгиловчи мавқеда бўлади.

Предметнинг бошқа объектлар таъсирисиз “фақат ўзида” мавжуд хусусиятлари билан унинг бошқа объектлар билан шартланган “ўзидан ташқаридаги” белгиларининг семантик хусусиятлари, абстракция даражалари фарқланиши табиий. Масалан, ақлли сўзи англатган белги объектнинг ўзида мавжуд белгидир. Дўстона сўзидаги белги объектнинг

⁴ Ҳ а к и м о в а М. “Белги” маъноли абстракт номлар // ФарДУ Илмий хабарлари. Фаргона, 2011, 3-сон, 36-39-бетлар.

бошқа объектлар билан муносабати асосида вужудга келувчи белгисидир. Ушбу фарқлар “белги” ва “муносабат” тушунчаларини оппозициялаш имконини беради. Лекин бир қатор абстракт номлар мавжудки, уларнинг семантикасида белги ва муносабат оппозициясининг нейтраллашуви кузатилади. Инсонга хос белги ва муносабат оппозициясининг нейтраллашувини *шафқатсиз, қаттиққўл, меҳрибон, хушомадгўй, тилёғлама, лўттибоз* лексемалари англатаётган маъноларда кўриш мумкин. Ушбу сўзларни белги билдирувчи лексик-семантик гуруҳ таркибида беришимизга парадигматик ҳолатда улар англатаётган муносабат инсонга хос характер, хусусият билан белгиланаётгани сабаб бўлди. Лекин синтагматик реаллашувда вазиятдан келиб чиқиб, белги ёки муносабат семаларининг юқори мавқе эгаллашини кузатиш мумкин.

Абстракт сифатларда нафақат икки аъзоли, балки уч аъзоли “белги+ҳолат+муносабат” оппозитив муносабатларининг нейтраллашуви кузатилади. Масалан, *вафосиз* лексемаси “вафосиз” белгисини, вафо қилмаслик ҳолатини, муайян бир объектга нисбатан ваъдани бажармаслик муносабатини билдиради.

Хулоса қилиб айтганда, ўзбек тилида абстракт отлар билан бир қаторда абстракт сифатларнинг ажратиш лозим. Фақат гносеологик табиатли белгиларни ифодаловчи сўзларнигина абстракт сифатлар дейиш мумкин. Абстракт сифатлар ички таркибланишга эга лексик-семантик гуруҳларни ташкил қилади.

РЕЗЮМЕ. Мақолада ўзбек тилшунослигида ilk марта абстракт сифатлар алоҳида лексик-семантик гуруҳ сифатида ажратилади, сифат сўз туркумида абстрактлик ва конкретлик дихотомиясининг ўзига хослиги очиб берилади. Абстракт ва конкрет сифатларнинг фарқли томонлари таҳлил қилинади. Абстракт сифатларнинг таснифи амалга оширилади ва уларда маънолар зиддиятининг нейтраллашуви таҳлилга тортилади.

РЕЗЮМЕ. В статье впервые в узбекском языкознании в отдельно лексико-семантическую группу выделены абстрактные прилагательные, раскрывается специфика дихотомии абстрактности и конкретности у прилагательных. Анализируются отличительные особенности абстрактных и конкретных прилагательных. Осуществлена классификация абстрактных прилагательных и анализируется нейтрализация в них противоположности значений.

RESUME. In this article, it is defined and compared the abstract adjectives as a detached lexical-semantic group at the first time. It is expressed that the specific peculiarities of the abstract and concrete dichotomy at adjective and analyzed the difference between abstract and concrete adjectives. They are also classified. It is also determined the neutralization of the meaning opposition.

Таянч сўз ва иборалар: абстракция, абстракт сифат, ажратилганлик, эмпирик билиш, ақлий билиш, дескриптив белги, субъектив белги, оппозицияларнинг нейтраллашуви.

Ключевые слова и выражения: абстракция, абстрактные прилагательные, обособленность, эмпирические знания, рациональное познание, дескриптивный знак, субъективный признак, нейтрализация оппозиций.

Key words and word expressions: abstraction, abstract adjective, deduction, empiricist knowledge, rational knowledge, descriptive sign, subjective sign, the neutralization of the lexical opposition.